

ДВОРУЧНО, ЈЕДНОРУЧНО ИЛИ ДВОРУКО МАЧЕВАЊЕ?

Често се међу мачеваоцима почетницима, који треба да изабере врсту мачевања коју ће учити, поставља питање која је врста мачевања „најбоља“: дворучно или једноручно, (по правилу заборављајући на дворуко)?

На ово питање се, међутим, по правилу одговара у складу са трендовима модерног времена, дакле, индивидуалистички и персоналистички што ће рећи субјективно: „избор је ствар укуса и личног афинитета“ (а заправо читај: у складу са код појединца неприметно креираним „глобалним афинитетом и укусом“ од стране филмске, видео-игрица и остале трговачке индустрије).

Прави одговор на ово питање, међутим, треба тражити на другом месту – у самој мачевалачкој вештини и он не само да је вишеслојан већ и не зависи ни од личних афинитета и укуса ни од холивудских утицаја.

Дворучно мачевање

Дворучно мачевање се користи код једноипоручних и дворучних мачева. У тој врсти мачевања су обе руке заузете држањем једног мача при чему код једноипоручних мачева („бастарда“), који су прелазни облик између тешког једноручног витешког мача и дворучног мача, се може комбиновати једноручни (ређе) и дворучни (чешће) хват док код дворучних мачева је дворучни хват једини и обавезан. Дворучно мачевање је креирано у последњем периоду развоја оклопа тј. у тренутку када једноручни витешки мач (чак ни у свом најтежем облику) није мога једноручним ударцем оштетити или пробити оклоп. Тада се, дакле, пре појаве једноипоручног мача као привремено решење користило псеудодворучно мачевање тј. хватање другом руком сечива или дршке (шака преко шаке) једноручног тешког мача како би се са већом снагом могао нанети бод или сечење.

Но, када је оклоп у 14. – 15. веку постао сувише јак за напад једноручним витешким мачем (чак и псеудодворучним хватом) мач је морао постати тежи и дужи, па и незгоднији за претежну манипулацију само једном руком. Тако је настао једноипоручни мач који уз дворучни хват може оштетити оклоп или испод њега поломити кости а да се при томе још увек може једноручним хватом користити уз штит. Поента употребе једноипоручног мача стога је мачевање са противником у оклопу или противником који поседује штит, дакле, ВОЈНО мачевање, и пре свега мачевање уз употребу снаге која треба да разбије оклоп или штит противника.

Дворучни ударац мачем: сл.1 - ломи противников мач, расеца штит и погађа противника у лице; сл.2 – расеца кацигу и погађа противника у главу. Минијатуре из 13 века.

У том смислу овакав мачевалац користи технику борбе која је намењена бици у метежу у којој треба нанети само један ударац или бод (који треба да су смртоносни) како би могао одмах даље нанети другом противнику други ударац или бод..., а при чему ће све то бити мање заморно него да се ударци и сечења наносе само једном руком. Слична је ситуација и са осталим дворучним мачевима, а без дубљег упуштања у типове (дуги, велики, ренесансни...).

Тако нпр. ренесансни дворучни мач, који је настао у 16. веку, иако оклоп на бојишту више није кориштен (изузев кирасе и шлема) је и даље задржао првенствено ВОЈНУ функцију. Ове мачеве су као „тврђавске“ (кориштени за одбацивање једним замахом више противника који су се попели мердевинама на зидине града) користили немачки и швајцарски војници плаћеници – ландскнехти. Такође, због велике дужине сечива овог мача тј. радијуса његовог дејства, било је довољно неколико десетина вештих мачевалаца да се контролише велика површина бојног поља на коме се налазе обични пешадинци. Они су коришћени не само против коњице (секу се ноге коњима и јахачима) и у градским борбама кад је било довољно пар војника да бране или блокирају неки пролаз, улицу или прелаз преко моста већ и (што је и било најчешћи случај) за сечење густог снопа дугачких копаља која су чинила одбрану војничког строја („каре“) како би се начинио пролаз („бреша“) за продор коњице. Но, дворучни мач се као оружје за праву борбу користио и један кратак период у цивилству и то у време 15.-16. века када је због ратова, који су непрекидно беснели Европом тог времена, цивилни и војни живот био тесно испреплетан па су војници живели по градовима свакодневни живот цивила а цивили свакодневни живот војника.

Но, за градске услове живота, па и борбе дворучни мачеви су били сувише незграпни за ношење и непрактични за борбу, посебно када су долазили у судар са рапирима и када их је требало користити не за борбу у метежу (што им је намена) већ за борбу у дуелу или двобоју против само једног противника који је био без оклопа и лако покретљив. Ово је довело до појаве не само знатно лакших дворучних мачева већ и до нове технике њихове употребе – полужне, а која је преферирала бод над сечењем, а што је требало у тактичком смислу парирати рапирима.

Ова техника мачевања (полужна), међутим, у војничком смислу је дворучни мач хендикепирала не само зато што је у метежу немогуће мачевати полужном техником (зато што она захтева сувише сложену и велику покретљивост мача и мачеваоца за услове реално хаотичног бојишта) већ и зато што је овај мач, да би се користио

полужно, толико олакшан да је његово сечење недовољно ефикасно у војничком смислу.

Из свих наведених разлога се полужна техника дворучног мачевања са правом бојишта (на коме се дворучни мач користио техником једноручног витешког мача - али са две руке, или техникама „витлање“, „глева“ и „мотка“) врло брзо преселила у цивилне школе мачевања у којима је имала куртоазну форму вештине за пријатељско надметање, а све док једноручни рапири нису постали толико лаки, добро балансирани и покретљиви да су се показали не само ефикаснијим већ и згоднијим за свакодневно ношење и употребу у градским условима.

Дворучни хват, дакле, је првенствено ВОЈНИЧКИ и он има низ предности, када је реч о војној бици у метежу, у односу на једноручни хват:

1. Знатно већа енергија ударца због чега је практично сваки погодак било где фаталан.

2. Тесна везаност покрета тела и руку које држе мач а што у великој мери обезбеђује већи степен заштите и тела и руку (када је реч о метежу и гужви када руке треба да су што ближе телу) пошто тамо где је тело са рукама ту је и мач, а где је мач ту је и тело са рукама. У једноручном и дворучном мачевању слобода покрета мача у односу на тело је већа (шака са мачем може нпр. бити на десној страни а груди мачеваоца на левој) па је рука са мачем више изложена а тело често незаштићено.

3. Мање замарање две руке које држе један мач од замарања једне руке која држи један мач.

4. Много мања вероватноћа да се у борби остане без мача, а што је код једноручног мачевања веома чест случај због разних типова хватова, разоружавања, фиксирања...

5. Већа стабилност мачеваоца у борби (чеони гард) него код једноручног мачевања (бочни гард). Но, дворучно мачевање има и низ недостатака.

- Као што човек у друштву са другим човеком не може чинити све што му је на вољу већ се мора прилагођевати, лишавати и правити компромисе са слободом оног другог, тако и у дворучном држању мача слобода и покретљивост сваке руке понаособ је смањена јер мора да се усклађује са покретима друге руке. Да би се ово боље схватило довољно је покушати писати једном оловком истовремено са обе руке.

Дворучни хват је, дакле, у борби намењен првенствено снази, једноручни покретљивости и перфекцији.

- Дворучни мачеви, као сви тешки и инерцијални мачеви намењени су пре свега (као и сви војнички) примарно сечењу. Наиме, са две руке се лако изводи заједнички измах и замах за сечење док је бод на овај начин теже извести пошто при дворучном држању дршке мача рука код накрснице је опружена сасвим а рука код јабуке делимично па та неусклађеност и различитост отежава покрет заједничког бода истом снагом и истим усмерењем. Из тог разлога се дворучни мачеви користе мало за бодове (не узимајући овде у обзир разне облике вежбовних и школских дворучних мачева – нпр. „федершверт“, који су лагани сурогати правих дворучних мачева па се с њима може лако бости али су њихова сечења безначајног карактера не само у војничком смислу), а бодови су у мачевању заправо бржи и ефикаснији од сечења.

- Тежина дворучних мачева је у принципу већа од тежине једноручних тако да је једноручно мачевање покретљивије од дворучног због чега се у дворучном мачевању

мачује више покретима тела док у једноручном више покретима мачем. Због овога је дворучно мачевање напорније за тело од једноручног које је напорније за руку.

- Дворучно мачевање отвара много више тело према противнику (за разлику од једноручног у коме је тело према противнику окренуто бочно у дворучном је окренуто чеоно) па је и већа вероватноћа да се прими погодак.

- Код дворучног мачевања мачевалац који изводи измах за сечење се увек више излаже контрападу противника него мачевалац који изводи сечење једноручним хватом.

6. Кад се мач држи са две руке већа је вероватноћа да једна од њих буде погођена него што је вероватноћа да само једна у једноручном хвату буде погођена.

7. Кад је у држању дворучног мача једна рука погођена мачевалац више не може користити мач док у случају једноручног хвата он може мач пребацити у другу руку и наставити борбу.

8. Дворучни хват мача је готово неупотребљив у коњичком мачевању док је једноручни идеалан.

9. Борба дворучним хватом захтева већи простор због потребе веће покретљивости тела него борба једноручним хватом мача.

10. У дворучном хвату мача постоји мањи број дуелних радњи (разоружања, бацања...) него када се мач држи у једноручном хвату.

Једноручно мачевање

Код једноручног мачевања мач се држи само једном (наоружаном) руком док је друга рука слободна. Дворучни хват мача се користио у континуитету један релативно кратак период историје мачевања (којих 350 година) а једноручни практично од бронзаног доба па све до 19. века (дакле готово више од 3500 година).

За разлику од дворучног мачевања које је кориштено највећим делом у војне сврхе, а као цивилно врло мало (од чега највише у школама мачевања као вежбовно) јер дворучни мач је незграпан због велике дршке за ношење уз грађанско одело, једноручно мачевање је употребљавано не само у војне већ и од ренесансе у цивилне сврхе што значи да се користило не само за борбу у метежу већ и за дуелну или двобојну борбу два мачеваоца. Добре стране једноручног хвата мача су:

1. Потпуна слобода покрета наоружане руке тј. велика покретљивост мача (већи избор радњи сечивом).

2. Већа удаљеност врха мача од тела мачеваоца који мач држи у бочном ставу (једноручно) него у чеоном ставу (дворучно).

3. Лакше и прецизније извођење боја једном руком него са две руке.

4. Мања површина изложености противниковом мачу због бочног става код једноручног хвата него код чеоног става у дворучном хвату.

5. Могућност пребацавања мача из једне руке у другу из тактичких разлога или због рањавања.

6. Ослобођеност друге (ненаоружане) руке за разне дуелне радње (фиксирања, разоружавања, склањања, ударце, бацања...), држање штита или плашта.

7. Попуна функционалност за коњичку борбу.

8. Погодан за борбу у мањем простору јер захтева мање маневарског кретања тела, а због чега је и мање заморан за тело.

9. Држање мача које рукобраном и положајем тела обезбеђује добру заштићеност наоружане руке.

10. Код једноручног хвата мача много је већи избор ескиважа него код дворучног хвата мача.

11. Једноручни мач се помоћу дуплог хвата (хватање слободном руком сечива) или двоструког хвата (хватање дршке мача преко шаке која држи мач) може користити као дворучни мач док се дворучни мач не може користити никако једноручно.

Но, и једноручни хват мача има низ мана.

- Сечење једном руком обично не може нанети значајне повреде чак и код употребе најслабије заштите.

- У војничкој борби у метежу код једноручног хвата испружена рука са мачем је увек веома лака мета за сечење.

- Бочни став код једноручног хвата у борби у метежу је нестабилан и таквог мачеваоца је веома лако са стране избацити из равнотеже.

- Већа ограниченост на линеарно кретање (због бочног става) у односу на чеони став код кога постоји већа слобода кретања у свим правцима (осим линеарним).

- Велика изложеност противниковом нападу десне ноге (у десном ставу) када се стоји у бочном ставу једноручног хвата. 6. Брже замарање наоружане руке.

- Слабије држање мача па и велика вероватноћа да се остане разоружан (без мача) или ухваћеног сечива мача неком од дуелних радњи противника.

- Велика вероватноћа да се мач поломи у блоку ако се овај не изводи адекватно (посебно када је противников мач тежи) зато што је лаган (како би се држао једном руком) па и ужег и тањег сечива.

- Непогодност (изузев кратких једноручних мачева) за бод током борбе у метежу зато што се мач често тешко и недовољно брзо вади из убодне ране.

- За разлику од дворучног хвата у коме мачевалац може сваког тренутка пођеднако ефикасно водити борбу и из левог и из десног става, мачевалац који мачује са једноручним хватом најефикасније може мачевати само у десном или левом ставу при чему ако мења став треба да мења и руку са којом мачује јер борба десним хватом мача у контраставу се користи само секундарно (принудно или тактички).

Дворуко мачевање

Ово је врста мачевања на коју се обично заборавља и која се не разматра, и то углавном зато што је реч о најкомпликованијој (па и најмање познатој) врсти мачевања. Под дворучним мачевањем се подразумева мачевање у коме су током борбе обе руке наоружане – али са два оружја (иста или различита). Кад је реч о врстама наоружања поред мача у једној руци постоје разне могућности за другу руку: други мач, дага (бодеж за леву руку), плашт, офанзивно кориштен мали или средњи штит, штап, оклопна подлактица са рукавицом, камен... Кад је реч о карактеру ове врсте мачевања оно у много чему уједињује позитивне стране дворучног и једноручног апсорбујући истовремено њихове негативне стране уз уношење додатних елемената које у себи не садржи појединачно ни једноручно ни дворучно мачевање. Тако нпр.

1. У мачевању у коме се користи дага (бодез за леву руку) и рапир мачевалац може слободно мењати и комбиновати бочне и чеоне ставове.

2. Мачевалац у дворуком мачевању оиседује потпуну покретљивост обе наоружане руке како у одбранама тако и нападима због чега оне могу у акцијама деловати и симултано и сукцесивно и раздвојено.

3. Дворуко мачевање је пођеднако погодно за борбу против једног и више противника јер се мачевалац може истовремено бранити од два нападача као што може истовремено изводити и нападе на два противника. Из овог разлога дворуко мачевање је пођеднако погодно за борбу у метежу колико и цивилну борбу против само једног противника.

4. Мачевалац у дворуком мачевању се може помоћу истовременог блока са своја оба оружја одбранити од напада тежег мача (дворучног), а без опасности од његовог лома.

5. Мачеваоца наоружаног са два оружја веома је тешко разоружати а он може веома лако извести низ разоружања.

6. Мачевалац са дворуким хватом недостатак који има његово сечење једном наоружаном руком (сечење је слабо по снази) може надокнадити истовременим сечењем или бодом оружјем које користи у другој руци.

7. У дворуком мачевању се слабије замарају наоружане руке зато што се могу користити и у комбинацијама на смену.

8. Мачевалац у дворукој борби, ако остане без једног оружја (разоружање или рањавање) још увек може наставити борбу помоћу другог.

9. Мачевалац у дворуком хвату може истовремено водити и блиску (у левој руци држи кратко оружје – нпр. дагу) и дистанциону (у другој руци држи дугачко оружје - мач) борбу док код једноручног и дворучног може или једно или друго.

10. Мачевалац у дворуком хвату увек може једно своје оружје користити за борбу на даљину (бацање даге, плашта, штита, штапа, камена, песка, столице...) док у једноручном и дворучном то је веома ризично.

11. Дворуко мачевање је погодно и за коњичку борбу (мали коњички штит у левој руци и мач у десној).

И дворуко мачевање има мане:

- Ова врста мачевања се најтеже и најдуже учи.

- Ова врста мачевања је најкомпликованија за извођење па и најризичнија у слушају грешака.

- У дворуком мачевању постоји велика опасност од случајних обостраних погодака уколико се оба мачеваоца боре дворуко.

- Потреба константне и високе концентрације током борбе, а што брзо психички исцрпљује.

- Дворуко мачевање је физички најзаморније пошто захтева пођеднако велику покретљивост тела у свим правцима (као у дворучном мачевању) колико и велику покретљивост руку (као у једноручном мачевању).

- Код дворуког мачевања је могућа користити најмањи број ескиважа.

Уколико се, дакле, све изложено узме у обзир за највећи број ситуација дворуко мачевање је најбоље и у том смислу бих увек преферирао на њега и најозбиљније избегавао противника који мачује на тај начин. На нешто слично (пошто је реч о далекоисточном мачевању) указује и Мијамото Мусаши (1584? - 1645) легендарни и

највећи мачевалац Јапана који је на врхунцу своје мачевалачке вештине први почео да користи истовремено два мача у борби дајући назив своје мачевању „два мача једна школа“: „Своју доктрину назвао сам нитенрју да бих показао предности које има употреба два мача. (...) У мојој школи се од почетка бори са једним мачем у једној а другим у другој руци, јер у борби на живот и смрт треба до максимума употребити све оружје. Морам да кажем да је велика штета ако се умре са једним мачем неизвађеним из корица.

Ако се један мач држи обема рукама, тешко је њиме измахивати леводесно, па ја препоручујем да се дуги мач држи само у једној руци. За разлику од копља, наганате и сличног оружја, мач треба увек држати у једној руци. Није згодно велики мач држати обема рукама док се јаше, трчи, кад се креће по стеновитом терену, на стрмом путу и у гомили људи. Ако се у левој руци држи лук, кратки мач или неко друго оружје, још увек је могуће користити десну руку за измахивање дугим мачем.,, (превод: Драган Миленковић)

Но, како је ова врста мачевања најкомпликованија за учење, психофизички најзахтевнија и за извођење најризичнија већина мачевалаца се радије опредељује између две преостале врсте мачевања. Када је реч о дворучном или једноручном мачевању за цивилно мачевање пре треба бирати једноручно док за војно мачевање, а у зависности од карактера бојишта и заштитне опреме некад дворучно а некад једноручно. У том смислу, с обзиром да нам историја говори који су мачеви најдуже у пракси били кориштени може се без велике грешке рећи да је једноручни хват универзалнији и препоручљивији за већи број ситуација.

проф. Александар Станковић,
учитељ мачевања
Школе мачевања „Свети Ђорђе“
Београд, 2008

